

*„HISTÓRIA JE SVEDKOM DOBY, DŇOM PRAVDY, ŽIVOTOM PAMIATKY, MAJSTROM ŽIVOTA,
HLÁSATEĽOM MINULÝCH ČIAS...“*

(M. MONTAIGNE)

Historické pohľady na výchovu ako na premenu podmienok (cieľov)

doc. PaedDr. Vlasta Cabanová, PhD.

Historia - magistra vitae

DEJINY sú výsledkom štúdia HISTÓRIE

- túžba poznať svoju minulosť sa objavila už v Antike (v gréčtine)
- pojem *historia* znamenal skúmanie, vedomosti a rozprávanie o minulých časoch, dnes *historia* znamená štúdium dejín

H= objektívny, reálny obraz vývoja ľudskej spoločnosti

H= veda zaoberajúca sa skúmaním, poznávaním a výkladom minulosti

„Každý vychovávateľ potrebuje k správnenému splneniu svojej úlohy aj jasné uvedomenie si histórie“ (Theodor Litt)

DEJINY PEDAGOGIKY

- **Úlohou** dejín pedagogiky je skúmať
- *vznik a vývoj výchovno-vzdelávacích a najmä školských inštitúcií*
- *názorov na výchovu a vzdelávanie,*
- objavovať *zákonitosti vývoja výchovy* v rozličných historických etapách vývoja spoločnosti a u rozličných geografických a národných celkov.

Predmetom skúmania sú výchova a vzdelávanie – vznik, rozvoj a súčasný stav výchovno-vzdelávacej praxe, skúma aj pedagogické idey a názory, ktoré sa v praxi realizovali alebo nerealizovali.

Prehľad - medzníky periodizácie dejín ľudstva

3 mil. pnl. -- 3 000 pnl. – po r. 476 nl. – 1500 – 1915

Pravek - Starovek – Stredovek – Novovek

– ohraničenia období:

ZAČIATOK: existencia primátov na Zemi primáty sa objavili na Zemi pred 65 mil. rokov

- *Koniec praveku vznikom písma*
- *Koniec staroveku rozpad záporímskej ríše (476)*
- *Koniec stredoveku objavenie Ameriky Krištofom Columbom (1492)*
- *Koniec novoveku prvá svetová vojna (1914)*

VÝVOJ PREDKOV DNEŠNÉHO ČLOVEKA

- Pre prežitie prvých ľudí bola dôležitá **komunikácia**.
- Slová (dorozumievanie sa slovami) im umožnilo **odovzdávať si skúsenosti**, jazyk sa stal novou hnacou silou vývoja, je doslova *kultúrnou evolúciou*.
- **Reč** funguje ako druhá genetika, jazyk je spätý **so symbolickými procesmi** i so schopnosťou *predvídať*.
- Pred 30 tis. rokmi schopnosť verbálnej komunikácie (rozvoj Brocového centra reči v spánkovom laloku), čo vylepšilo šance nájsť si potravu - prvé kalendáre ťahu zvierat a pod...

PRAVEK

Ide o obdobie od 3.mil pñl. - 3.000pñl (1x periodizoval najstaršie obdobie Christian Jurgensten Thomsen)

POSLEDNÁ DOBA ĽADOVÁ

Najviac archeologických dôkazov (nálezov) je v Afrike - 40 tis. pñl. nastalo posledné ochladenie doby ľadovej, ktoré trvalo takmer 2 milióny rokov

Žili na planéte vedľa seba ČLOVEK NEANDRTÁLSKY (lovci medveďov) a ČLOVEK KROMAŇONSKÝ (lovec menších zvierat)

- Už pr. 35 000 rokmi bol človek rozumný

homo sapiens sapiens **jediným nositeľom kultúry na Zemi, žil v tlupách**

- **pretrvával** zberačsko-lovecký spôsob života (najsôr ako **zberači** až neskôr **lovci**).
- **stáhanie sa za potravou, kočovým spôsobom života**
- nástroje: pazúrka obsidián (sopečné sklo), škrabadlá, luky šípy, harpúny , nožiky
- oheň, deľba práce muž-žena (voľnosubné vzťahy). tlupy mali pokrvné väzby,
- duchovný život: pohrebné obrady (hrobové nálezy napr. sekera symbol muža)

PRVÁ VÝCHOVA :

- **KOLEKTÍVNA VÝCHOVA**
- **UČENIE IMITÁCIOU**

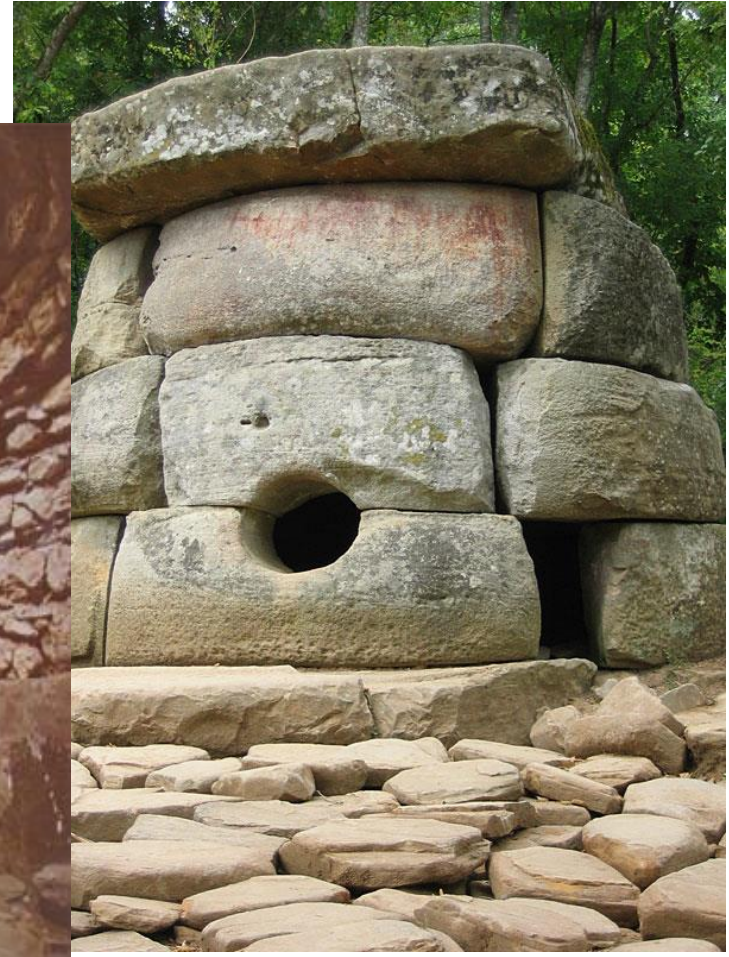
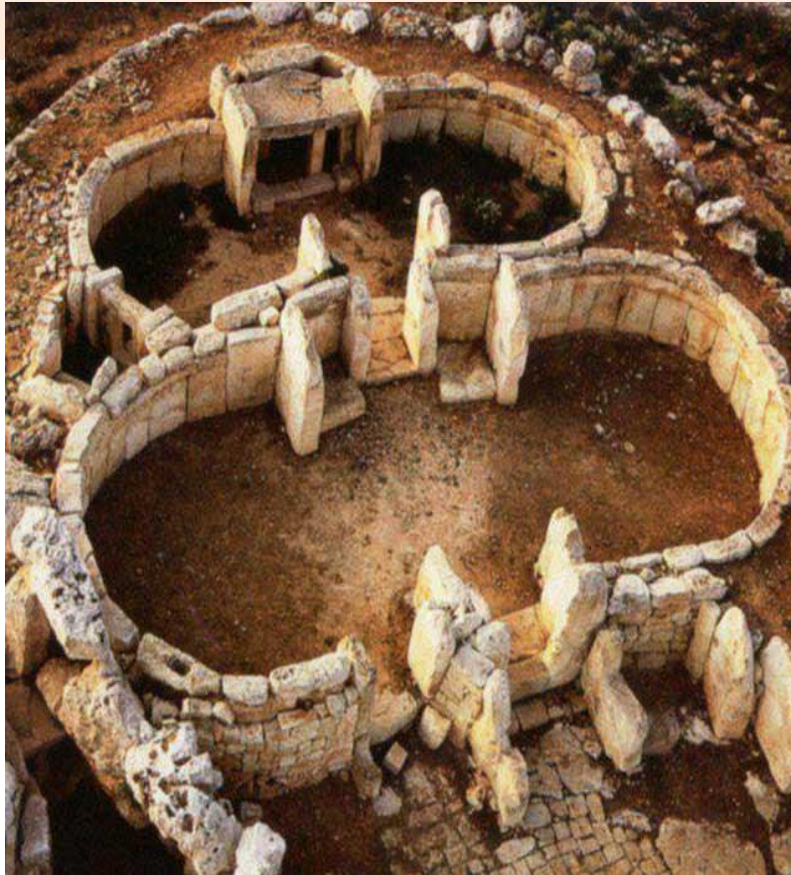
NEOLITICKÁ REVOLÚCIA – VZNIK POĽNOHOSPODÁRSTVA

(10.000 až 6.000 r. pn.l)

- KLIMATICKÉ ZMENY- skončila posledná doba ľadová – savany, miernejšia klíma , pravidelné striedanie ročných období
- 10 .000 r. pnl.. prechod ľudí na usadlý spôsob života
- *prví roľníci* (od zberu potravín k výrobe)
- domestikácia zvierat, skultúrňovanie rastlín
(obilniny, jačmeň a pšenica, strukoviny (bôb) olejnaté rastliny(sezam))

NEOLITICKÉ STAVBY

RODOVÉ ZRIADENIA

Staršie obdobie : polyandrický matriarchát

Ľudia sa z hôr sťahovali do úrodných povodí riek kde vznikali roľnícke osady ŽIVOT V OBČINÁCH

- Vznik svätýň - uctievanie spoločného predka rodu

ZVIERAŤA

- NA ČELE RODOV BOLI ŽENY
- UCITEVALA SA MATKA ZEM,
- ŽENY KŇAŽKY UCTIEVATEĽKY KULTU ŽENY

AKO DARKYNE ŽIVOTA,

ŠAMANKY KRÉTA (KNOSSOS, FESTOS, VAKI PETRA)

- VÝCHOVA DIEVČAT DO DOSPELOSTI MATKOU
- CHLAPCOV VYCHOVÁVAL STARŠÍ BRAT MATKY

RODOVÉ ZRIADENIA POLYGAMICKÝ PATRIARCHÁT

Na čele rodov muži. **Upevnenie patriarchálnych vzťahov v rodine a spoločnosti:**

otec je vychovávateľom, sudcom i vykonávateľom sankcií.

Výchove chlapcov sa venuje väčšia pozornosť. Dievčatá dostávajú domácu výchovu.

Sprísnenie výchovy – *telesné tresty*.

Sociálna stratifikácia – rozdeľovanie ľudí do spoločenských vrstiev podľa veľkosti majetku – tomu sa prispôsobuje aj rozsah a špecializácia výchovy a spôsob poučania.

Iniciácie – skúšky dospelosti.

OBDOBIE VOJENSKÝCH DEMOKRACIÍ

Obdobie rozšírenia kovov – ľudia objavili tajomstvo výroby kovov (zlato, neskôr bronz a železo).

Z vodcov na čele rodov sa stávajú králi. Časté vojny – vojnoví zajatci sú nútení pracovať – vznikajú základy otrokárskych spoločností.

Na konci neolitu zdokonalenie remeselnej práce v mnohých oblastiach – *utajené výrobné procesy* - tajomstvo výroby sa odohráva v rodine a prenáša sa z otcov na synov.

Nastupuje obdobie vzniku a rozvoja prvých civilizácií:

mestá – prvé **mestské štáty**.

LITERATÚRA

- **Reble, A.: Dejiny pedagogiky. Bratislava: SPN, 1993.**
- Pšenák, J.: Vybrané kapitoly z dejín slovenského školstva. Bratislava: 1997.
- Mátej a kol.: Dejiny Českej a Slovenskej pedagogiky. Bratislava: SPN, 1976.
- Komenský, J. A.: Veľká didaktika. Bratislava: SPN, 1991.